

Examensarbete

Förskolläroartutbildningen,
Examensarbete för förskollärare 15hp

Ateljéns betydelse för barns lärande

En kvalitativ studie kring utformningen av den
fysiska miljön i förskolors ateljéer.

Författare Cornelia Harrysson och Ebba Lind
Handledare: Maj Asplund-Carlsson och Nina Emilsson
Examinator: Jonnie Eriksson
Högskolan i Halmstad
Datum 2023-06-02

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Sammanfattning

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare och rektorer samarbetar och resonerar kring utformningen av den fysiska miljön i förskolors ateljéer. De forskningsfrågor som berörs i studien är: *Hur resonerar förskollärare och rektorer kring materialets tillgänglighet i utformningen av den fysiska miljön i ateljén?* Och *Hur ser förskollärarna och rektorerna på samarbetet kring utformningen av den fysiska miljön i ateljén?* I studien användes kvalitativa semistrukturerade intervjuer som metod och studiens teoretiska ramverk är ett sociokulturellt perspektiv och rummet som den tredje pedagogen inom Reggio Emilia. Det mest framträdande resultatet är att tillgängligt material har en betydelsefull roll i att möjliggöra för barn att självständigt kunna använda rummet utan en vuxen närvarande. Resultatet visar även att i samarbetet mellan rektorer och förskollärare sätts fokus på barnens lärande och utveckling, vilket bidrar till att de tar hjälp av varandra för att utforma en miljö som främjar barnens lärande. Studiens slutsats visar att genom att skapa en tillgänglig miljö och tillhandahålla tillgängligt material kan man skapa förutsättningar för barns självständighet. Dessa möjligheter spelar en viktig roll för barnens lärande då de ges möjlighet att undersöka och uttrycka sig genom olika uttrycksformer.

Nyckelord: ateljén, tillgänglighet, material, den fysiska miljön, sociokulturellt perspektiv, Reggio Emilia.

Abstract

The purpose of the study is to investigate how preschool teachers and principals collaborate and reason about the design of the physical environment in preschool studios. The research questions addressed in the study are: How do preschool teachers and principals reason about material accessibility in the design of the physical environment in the studio? And how do preschool teachers and principals view the collaboration on the design of the physical environment in the studio? The study used qualitative semi-structured interviews as a method and the study's theoretical framework is a sociocultural perspective and the third educator within Reggio Emilia. The most prominent result is that available material has a significant role in enabling children to independently use the room without an adult present. The result also shows that in the collaboration between principals and preschool teachers, the focus is on children's learning and development, which helps them to help each other to design an environment that promotes children's learning. The conclusion of the study shows that creating an accessible environment and providing accessible materials can create conditions for children's independence. These opportunities play an important role in children's learning as they are given the opportunity to explore and express themselves through different forms of expression.

Keywords: studio, accessibility, materials, physical environment, sociocultural perspective, Reggio Emilia.

Förord

Under utbildningens gång har vårt intresse för ateljén växt fram, eftersom ateljéers utformning har sett olika ut gällande materialets tillgänglighet. Ateljén har även använts på skilda sätt på de förskolor vi befunnit oss på. Vi vill börja med att rikta ett stort tack till alla förskollärare och rektorer som medverkat i vår studie, utan er hade vi inte kunnat genomföra vår studie. Vi vill också rikta ett stort tack till våra handledare Maj Asplund Carlsson och Nina Emilsson som har stöttat oss i vår skrivprocess. Ett extra stort tack till Nina Emilsson som har stöttat, utmanat och guidat oss genom hela processen av vad det innebär att skriva ett examensarbete. Tack Nina Emilsson för dina kloka tankar och att du väglett oss. Vi vill också passa på att tacka alla lärare och studenter som vi mött under vår studietid. Vi vill också passa på att tacka vår familj som stöttat och orkat med oss under skrivandets gång, då vi ibland känt att vi bara vill ge upp eller behöver en stöttande hand till fortsättning. Tack för all stöttning.

Fördelningen av arbetet har varit att vi skrivit och hjälpts åt under hela skrivprocessen och kompletterat varandras styrkor. Cornelia har tagit ett större ansvar för att skriva och få ner orden i text, Ebba har hjälpt till med att formulera texten och tagit ansvar för att hitta relevant litteratur. Över lag har ingen har gjort något mer eller mindre än den andra, utan vi har hjälpts åt och samarbetat för att få fram slutresultatet. Slutligen vill vi rikta ett stort tack till varandra för ett väl fungerade samarbete där vi stöttat vandra i med och motgång när vi haft alla olika sorters känslor. Utan varandra hade inte arbetet varit möjligt. Tack.

Cornelia Harrysson och Ebba Lind

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte.....	2
1.2 Frågeställningar	2
2 Studiens centrala begrepp	2
2.1 Den fysiska miljön.....	2
2.2 Ateljén	2
2.3 Tillgänglighet	3
2.4 Material	3
3 Tidigare forskning	4
3.1 Tillgänglighet i ateljéns miljö.....	4
3.2 Ateljéns betydelse.....	5
3.3 Reggio Emilia och rummet som den tredje pedagogen.....	6
4 Teoretiskt ramverk	7
4.1 Sociokulturellt perspektiv.....	7
4.2 Reggio Emilia.....	8
5 Metod	9
5.1 Metodval.....	9
5.2 Kvalitativa intervjuer.....	9
5.3 Urval och deltagare.....	10
5.4 Genomförande	10
5.5 Etiska ställningstaganden	11
5.6 Validitet och reliabilitet.....	11
6 Analysmetod	12
7 Resultat och analys.....	13
7.1 Ateljéns betydelse för barns lärande.....	13
7.1.1 Tillgänglighet i ateljéns utformning	14
7.1.2 Analys av tillgänglighet i ateljéns utformning	15
7.1.3 Samarbetet mellan förskollärare och rektorer kring ateljéns utformning	16
7.1.4 Analys av samarbetet kring ateljéns utformning.....	17
8 Diskussion.....	18
8.1 Resultatdiskussion	18
8.2 Metoddiskussion.....	20
9 Slutsats	21
10 Didaktiska implikationer	21
11 Vidare forskning	22

Referenslista.....	I
Bilagor.....	III
Bilaga 1 Informationsbrev samt samtyckesblankett för deltagarna	III
Bilaga 2 Intervjufrågor innan pilotstudie	V
Bilaga 3 Intervjufrågor	VI

1 Inledning

Ateljéns fysiska miljö såsom utformning, placering och tillgång till material som till exempel penslar, förkläden och färg, har en avgörande betydelse för barns lärande. Till exempel är tillgången till olika material betydelsefull för barns lärande och utveckling eftersom de möjliggör för barn att uttrycka sig på olika sätt. Braxell (2011) belyser att en centralt placerad ateljé ger de barn som behöver tid att se och lyssna en möjlighet att få göra det innan de väljer att vara med. Åberg och Lenz Taguchi (2018) beskriver att hur rummet är utformat är en avgörande faktor för hur och vad barn lär. Rummet kan uppmuntra barn i deras lärande men likaså försvåra det. Hur rummet är inrett och vilket material som erbjuds avgör således vilka aktiviteter och vilket lärande som skapas i rummet. Nordin-Hultman (2004) beskriver att barns skapande rum behöver vara synligt eftersom det är essentiellt för att ateljén ska få ett intryck av fantasi och kreativitet. Genom att rummet erbjuder barn bra bord, stolar och låga hyllor kan de själva nå det material de behöver och få en översikt av rummet. Häikiö (2007) lyfter fram att miljön ska uppfattas inspirerande och intressant samt att färger och ljussättning kan ha inflytande på känslan i rummet.

Nordin-Hultman (2004) menar att ateljén ska vara inbjudande till lek och lärande samt fånga barns intressen. Av den anledningen är det bra att tänka scenografiskt när rummet ställs i ordning, samt tänka på vilka aktiviteter som kan skapas i rummet och även vem som ska befinna sig där. Detta styrks av läroplanen för förskolan (2018) som skriver att miljön på förskolan ska vara tillgänglig för alla barn och inspirera dem till att samspela och att utforska omgivningen samt stödja barnens utveckling, lärande, lek och kommunikation.

Den forskning som presenterats har specifikt ägnat sig åt pedagoger i förskolan och deras kunskap och tankar kring den fysiska miljöns betydelse för barns lärande, det vill säga tillgänglighet till materialet och utformningen av ateljén. Studien kommer att undersöka samma område, mer specifikt ateljén som rum och dess betydelse för barns lärande. Genom att intervjua både förskollärare och rektorer vill vi undersöka om det finns likheter och skillnader i hur de resonerar kring ateljéns betydelse för barns lärande men också undersöka om de samarbetar kring den fysiska miljön i syfte att främja barns lärande.

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur förskollärare och rektorer samarbetar och resonerar kring utformningen av den fysiska miljön i förskolors ateljéer.

1.2 Frågeställningar

Hur resonerar förskollärare och rektorer kring materialets tillgänglighet i utformningen av den fysiska miljön i ateljén?

Hur ser förskollärarna och rektorerna på samarbetet kring utformningen av den fysiska miljön i ateljén?

2 Studiens centrala begrepp

I detta avsnitt presenteras studiens centrala begrepp som är av betydelse för att förstå kontexten av ämnet som diskuteras i relation till studiens syfte och problemområde. De begrepp som presenteras och definieras är: *den fysiska miljön, ateljén, tillgänglighet och material.*

2.1 Den fysiska miljön

I denna studie används begreppet den fysiska miljön för att beskriva miljön i ateljén. I vår definition av den fysiska miljön inkluderar vi material och möbler i relation till tillgänglighet och utformning av rummet. Björklid (2009) beskriver att barn erfar rum med alla sina fem sinnen, att de fångas av rummets intryck, material, verktyg, färger, böcker och utställda föremål. Vidare belyser författaren att den fysiska miljön förmedlar ett budskap till barn om huruvida de är välkomna eller inte in i miljön. Den fysiska miljöns utformning blir därmed viktig.

2.2 Ateljén

I den aktuella studien kommer begreppet ateljé att användas för att beskriva den fysiska miljön som har valts för undersökning. Ateljén utgör därmed huvudfokus i hela studien. Ateljén kan definieras som en kreativt inriktad miljö där barnen ges möjlighet att utforska och skapa med olika material och tekniker (Wallin m.fl., 1981). Häikiö (2007) förklarar att på förskolor idag finns det oftast en huvudateljé, miniateljé eller ett utrymme för mindre skapande på varje avdelning, där barns kreativitet, skaparlust och utforskande med olika material kan synliggöras. Ateljén är därmed en mötesplats för utforskande och arbete med olika typer av material och

estetiska uttrycksformer. Det gemensamma målet med att ha en ateljé är att bidra till barns kreativa estetiska lärprocesser, där skapandet ska slå samman lek och utforskande (Häikiö, 2007).

2.3 Tillgänglighet

I studien beskrivs tillgänglighet i förhållande till material och utformning av ateljén. Johansson (2005) beskriver att materialets tillgänglighet påverkar barns chans till delaktighet. Av den orsaken är det viktigt att vara tydlig och berätta för dem om vilket material som finns tillgängligt och var det finns i rummet. Vidare förklarar Johansson (2005) att ha tilltro till barns förmågor är något som behövs för att kunna ha tillgängligt material och en öppen miljö. Förskollärarna ska se till att det finns tillgängligt material och en öppen och inspirerande miljö på förskolan, vilket belyses följande utdrag från Läroplanen för förskolan (2018).

”Förskollärare ska leda de målstyrda processer och i undervisningen ansvara för att utveckla pedagogiskt innehåll och miljöer som inspirerar till utveckling och lärande och som utmanar och stimulerar barnens intresse och nyfikenhet samt håller kvar deras uppmärksamhet (Läroplanen för förskolan, 2018, s. 19).”

2.4 Material

I studien beskrivs begreppet material som penslar, färg, bord, stolar m.m. och det som går att hitta i ateljéns fysiska miljö. Braxell (2011) belyser att hur materialen organiseras och presenteras i ateljén har en betydande roll i om de väcker inspiration och lust eller inte. För att vara tydlig kan papper till exempel samlas på ett ställe och placeras så att det är synligt och estetiskt tilltalande. Genom att kombinera olika material och kontrasterande färger och storlekar kan man skapa en visuellt intressant miljö. Till exempel kan silkespapper placeras bredvid dagstidningar, mörkt papper intill ljus och stora ark intill små för att skapa en mer dynamisk och tilltalande atmosfär.

Vidare förklarar Braxell (2011) att allt material inte behöver vara framme samtidigt, utan ett slags överraskningsmoment kan vara att det utan förvarning dyker upp något nytt i ateljén, vilket kan väcka ny inspiration och lust. Materialet behöver ha en fast plats så att barn vet var de kan hitta materialet. Häikiö (2007) menar att material som är tillgängligt och ligger framme för barn, skapar förutsättningar för kvalitet i skapandet likaså strukturen av materialet och placeringen. Materialet kan ha olika slags

kvaliteter som är estetiska och ska vara inbjudande samtidigt som tillgängligheten ska vara funktionell och placeringen av material ska vara logisk (Häikiö, 2007).

3 Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras relevant forskning i relation till studiens syfte och problemområde. Avsnittet har delats upp i tre teman. Det första temat belyser vad tidigare forskning beskriver om miljö och tillgänglighet i ateljén. Det andra temat belyser ateljéns betydelse och slutligen det tredje temat belyser Reggio Emilia och rummet som den tredje pedagogen.

3.1 Tillgänglighet i ateljéns miljö

Braxell (2011) belyser att ateljéerna är en av de viktigaste miljöerna i förskolor idag och bör vara centralt och synligt placerad för att inspirera och locka fram barns skapande och fantasi. En angelägenhet är att ateljén är inbjudande, tillgänglig och har en levande miljö som inspirerar och fångar barns intresse och medför utmaningar för dem. Björklid (2009) lyfter fram att den pedagogiska miljön innefattar såväl fysisk utformning och material som interaktion mellan både vuxna och barn samt mellan barn. Den pedagogiska miljön innefattar även det klimat eller den stämningen som råder i verksamheten. Vidare menar Björklid (2009) att miljön sänder ett budskap om vad som förväntas ske i verksamheten och av den anledningen ska den pedagogiska miljön vara designad på ett sätt så att barns lärande både gynnas, inspireras och utmanas.

Braxell (2011) beskriver att det är betydelsefullt att miljön är tilltalande, genom att det finns växter, blommor, tyger, stenar, många olika färger samt bilder på väggarna. Dessa kan utveckla och inspirera barns idéer vilket bidrar till en estetisk upplevelse av rummet. I Häikiös (2007) avhandling framkommer det att miljön ska stimulera barn till samspel och att materialet ska vara tillgängligt och kunna användas självständigt av barnen. Vidare beskriver Häikiö (2007) att genom de skapade miniateljéer med ett urval av skapande material som barnen bemästrade, ledde detta till att barnen arbetade mer självständigt. I ateljén möts barn av olika slags material, redskap och tekniker. Nordin-Hultman (2004) skriver i sin avhandling att barn i förskolan bör ges möjlighet att ta fram och använda material som inte leder till oordning eller som inte smutsar ner, eftersom detta innebär att barnen får vara delaktiga i valet och användningen av material i förskolemiljön. Vidare förklarar Nordin-Hultman (2004) att förskolor idag väljer att ibland gömma vissa typer av material för barnen, för att göra det lättare för de vuxna att plocka undan. Samtidigt kräver material som medför

mer ordning att de vuxna är delaktiga i att plocka fram för att upprätthålla kontroll över användningen av det.

Braxell (2011) belyser att placeringen och presentationen av material i miljön synliggör pedagogers barnsyn samt tilltro till barnens förmågor. Om barn erbjuds och får kunskap om hur ett material ska hanteras så klarar de flesta barn av att hantera materialet (Braxell, 2011). Tillgängligheten av materialet är betydelsefullt för barns självständighet och skapande, förklarar Häikiö (2007); för att barn ska kunna skapa och utveckla sin kreativitet på egen hand, är det betydelsefullt att materialet är placerat på ett logiskt och tillgängligt vis för barnen. Ju mer tillgängligt materialet är för barn, desto mer självständiga blir de och kan klara av saker på egen hand. Till exempel att förvara materialet i genomskinliga lådor i barnens höjd kan underlätta för dem när de behöver materialet (Häikiö, 2007).

Braxell (2011) förklarar att i ateljén kan barn utveckla sina sinnens receptiva förmåga, handens intelligens, skriftspråk, social kompetens, matematik, reflektion, kommunikation samt höger och vänsters hjärnhalvas funktioner. Dessa utvecklingsområden kan stärkas både genom individuellt arbete och genom samarbete med andra vuxna och barn. I ateljén har barnen möjlighet att uppmärksamma och förbättra sina sinnen, såsom syn, hörsel och känsel, genom att arbeta med dem. I en studie av Cutcher och Boyd (2018) framkommer det att barn trivs när de deltar i konstaktiviteter med en vuxen som delger sina erfarenheter. Braxell (2011) förklarar att ju mer material som finns tillgängligt i ateljén och ju mer kunskap barn har i att använda materialet, desto större är deras möjligheter att kunna uttrycka sig i bild. Björklid (2009) skriver fram i sin avhandling att den pedagogiska miljön ska motivera barn till olika typer av handlingar och verksamheter, till upptäckande och utforskande. Miljön omfattar såväl psykiska aspekter som fysiska det vill säga utrymmen, material och klimat. Vidare förklarar Björklid (2009) att den fysiska utformningen i förskolan inte får vara statisk, eftersom miljön ska kunna användas och förändras på ett flexibelt vis beroende på vilken typ av verksamhet som äger rum samt vad som i dagsläget lockar barn.

3.2 Ateljéns betydelse

Häikiö (2007) beskriver att en ateljé symboliserar olika utvecklingsmöjligheter hos barn och kan ses som en verkstad där miljön ska gynna barn till att ta egna initiativ. Ateljéns utrymme förändras av dem som vistas i miljön, den påverkas av människors närvaro och berikas via nya element som tas in. Häikiö (2007) menar även att ateljén på förskolan kan vara ett rum där känslor, händer och fantasi arbetar ihop. En miljö som

erbjuder skapandehörnor med overheadapparater eller ljusbord erbjuder barn en möjlighet till att utforska och experimentera genom integration med miljön. I ateljén får barn möjlighet att arbeta självständigt och utforska omgivningen (Häikiö, 2007). Braxell (2011) förklarar att ateljén reflekterar den pedagogiska verksamhetens målsättning om det kreativa, konstruerande och kompetenta barnet och utgör en symbol för det kreativa arbetssättet samt den pedagogiska filosofin i teori och praktik. Häikiö (2007) menar att en upplevelse kring miljöns påverkan som rum för lärande, hur synintrycken bildas utifrån en påverkande faktor i rummet, mängden, tillgängligheten och uppbyggnaden av information bidrar till det sammantagna intrycket. Det finns således många faktorer som har en inverkan på miljöns kvalitet så som utrymmets form, den funktionella organisationen, det sensoriska tillståndet av intrycken av ljus, färg, akustik, lukt m.m. Häikiö (2007) beskriver att en ateljé ska präglas av en inspirerande och tillåtande miljö där materialet ska synas tydligt och vara tillgängligt för barn. Vidare ska barn ges möjlighet till att medverka i skapande aktiviteter där de får undersöka olika material. Åberg och Lenz Taguchi (2018) förklarar att om miljön är inbjudande och inspirerande kan det bidra till att barn själva väljer att skapa. Finns målning och annat material tillgängligt för barn varje dag blir det inte nödvändigt att samla ihop alla runt om samma uppgift. Får barn möjlighet till att skapa när de själva vill blir det lustfyllt, men måste de däremot skapa mot sin vilja skapas bara motstånd och olust.

3.3 Reggio Emilia och rummet som den tredje pedagogen

I sin forskning förklarar Häikiö (2007) miljön som den tredje pedagogen, där ett rum påstås stödja en pedagogisk potential genom sin utformning och inredning. Av den anledningen talas det om rummet som en tredje pedagog med utrymme för såväl individen som gruppen. Strong-Wilson och Ellis (2007) har gjort en studie om Reggio Emilia och den tredje pedagogen. I sin studie refererar de till Cadwell och Fraser som beskriver en Reggio Emilia-strategi. Reggio Emilia - strategin betonar att lärare bör ägna stor uppmärksamhet åt de många sätt som utrymmet kan skapa förutsättningar för barnens interaktion. Det kan exempelvis innebära att placera små speglar runt om i rummet eller att ha stafflier placerade i naturligt solljus (Strong-Wilson & Ellis, 2007). Lim (2004) belyser i sin studie Reggio-metoden som till en viss del är baserad på Vygotskijs teori. I denna metod ges barn möjlighet att utvecklas genom att öva och befästa nyförvärvade färdigheter. Vidare skriver Lim (2004) att när barn får tillgång till rikligt med material är de mer kapabla att utveckla konstnärliga färdigheter, som är nödvändiga för ett högre symboliskt uttryck.

Enligt Häikiö (2007) betraktas miljön som en aktiv deltagare i barns lärande och utveckling. Miljön kan kommunicera och påverka barnens upplevelser och interaktioner på olika sätt. Genom att vara medveten om hur rummet är utformat och inrett kan pedagoger skapa en miljö som stimulerar och stödjer barnens lärande. Något som är centralt är kommunikationen i miljön, den ska skapa förutsättningar till relationsskapande samt en aktiv interaktion mellan människor och miljö. Vidare förklarar Häikiö (2007) att barn ska kunna inta rummet och förstå dess utformning. Rummet ska avspegla en respekt för barns utveckling eftersom det är barns arbetsplats. Detta innebär att rummet bör vara utformat så att barn kan bli självständiga och känna sig kompetenta.

4 Teoretiskt ramverk

I detta avsnitt kommer studiens teoretiska ramverk att presenteras.

4.1 Sociokulturellt perspektiv

Artefakter och mediering

Studien utgår ifrån Vygotskijs teori om lärande som social konstruktion, det vill säga något som skapas i samspel med andra människor. Artefakter och mediering är två centrala begrepp inom ett sociokulturellt perspektiv. Artefakter används som medierande verktyg för kunskapsöverföring. Säljö (2022) skriver att när människor medierar innebär det att kunskap överförs med hjälp av artefakter. Artefakter är någonting som människan själv uppfunnit för att använda sig av i sin ambition efter förståelse och i sin utveckling. Vidare menar Säljö (2022) att det finns olika typer av artefakter, nämligen intellektuella artefakter såsom språket och fysiska artefakter som till exempel penslar. Genom användningen av intellektuella artefakter kan människor utbyta och dela kunskap med varandra. Det är även genom kommunikation med andra som människan lär sig och utvecklas.

Säljö (2022) menar att ett rum är en fysisk artefakt som barn kan använda när de själva till exempel ska skapa någonting. Ateljén är ett rum som finns på de flesta förskolor idag och rummet förmedlar till barn att här kan vi måla, här finns det material och förutsättningar till olika slags skapande. Vidare menar Säljö (2022) att de finns olika fysiska artefakter i en ateljé som till exempel penslar, hyllor och pennor. Huruvida materialet är tillgängligt för barnen är därför avgörande för deras lärande. Om materialet är otillgängligt för barnen sätts barnet i en situation där de är beroende av att be någon vuxen om hjälp. Enligt Säljö (2022) innebär mediering att det som finns tillgängligt i den fysiska och sociala miljön har inverkan på hur människor ser på saker och hur de väljer att agera.

Appropriering, scaffolding och den proximala utvecklingszonen

Två andra centrala begrepp inom det ett sociokulturellt perspektiv är *appropriering* och *scaffolding*. Sheridan m.fl. (2009) refererar till Säljö som menar att människor lever på insikter och kunskaper som de lånat från andra för att använda i framtida situationer. Sheridan m.fl. (2009) menar att barn använder meningar och uttryck som ofta är förekommande i förskolans verksamhet, detta måste inte vara synonymt med att de kan innebörden av språket, med andra ord att barnen har approprierat kunskap. Säljö (2022) förklarar att *appropriering* innebär att människor tar till sig kunskap genom interaktion med andra, genom att identifiera ord och uttryck och så småningom lära sig när de kan användas och i vilka sammanhang.

Utveckling och lärande sker enligt Vygotskij i den ”proximala utvecklingszonen”. Den proximala utvecklingszonen kan beskrivas som det område där barnet kan utföra uppgifter med stöd av en mer kunnig person, till exempel en förälder, lärare eller annan vuxen (Säljö, 2022). I ett sociokulturellt perspektiv betonas vikten av artefakter som verktyg för lärande men också vägledning av en mer kunnig person. Säljö (2022) lyfter fram begreppet *scaffolding* som förknippas med den proximala utvecklingszonen. Det innebär att en mer kompetent person förser den lärande med fysiskt eller intellektuellt stöd, under tiden när *appropriering* av en särskild färdighet sker. Vidare menar Säljö (2022) att ju mer kunskap eller färdighet den lärande klarar av, desto mer kan stödet minskas och så småningom tas bort och den lärande klarar av färdigheten på egen hand.

Delaktighet

Begreppet *delaktighet* är centralt inom ett sociokulturellt perspektiv. Det handlar om att alla i en gemenskap har en röst och att de aktivt bidrar till gemenskapens utveckling och förändring. Vidare betonar ett sociokulturellt perspektiv hur individer och grupper påverkas av sociala och kulturella faktorer och hur dessa påverkar lärandet och utvecklingen (Säljö, 2022). Genom att undersöka samarbetet mellan förskollärare och rektorer och hur deras olika syn på utformningen av ateljén påverkar verksamheten, kan ett sociokulturellt perspektiv ge en fördjupad förståelse för de sociala och kulturella faktorer som påverkar lärandet och utvecklingen på förskolan.

4.2 Reggio Emilia

Reggio Emilia-filosofin betonar betydelsen av att ge barn möjlighet att utforska och uttrycka sig genom olika konstnärliga uttrycksformer. Studien utgår från Reggio Emilia och idén om rummet som den tredje pedagogen. Inom Reggio Emilia påstås rummets utformning ha en betydelsefull roll för barns lärande. Braxell (2011) beskriver att inom Reggio Emilia talas det om *de tre pedagogerna*, de två första är barn och pedagoger och den tredje

pedagogen är miljön. För att miljön ska fungera som en tredje pedagog behöver den vara utformad så att den attraherar barn och tillhandahåller utmaningar för de barn som vistas i miljön. Vidare menar Braxell (2011) att av den anledningen fungerar inte miljön om den är statisk utan miljön behöver ständigt förändras, som en process som är knuten till och beroende av den pedagogiska dokumentationen.

5 Metod

Under denna rubrik kommer studiens metod att presenteras genom underrubriker för att eftersträva en tydlig bild av arbetes struktur. De underrubriker som presenteras är: *metodval, kvalitativa intervjuer, urval och deltagare, genomförande, etiska ställningstagande, validitet och reliabilitet.*

5.1 Metodval

Denna studie grundar sig i en induktiv kvalitativ forskningsmetod. En kvalitativ metod används för att få en uppfattning av den sociala omgivningen och miljön som deltagarna befinner sig i (Bryman, 2018). Det empiriska materialet i studien samlades in genom kvalitativa semistrukturerade intervjuer via digitala möten, via zoom. Genom att använda kvalitativa metoder som fokuserar på att undersöka hur, vad och varför människor agerar på ett visst sätt, kan ett empiriskt material samlas in som gör det möjligt att få en djupare förståelse för människors handlingar och motivationer bakom dessa handlingar. Detta är svårt att uppnå genom kvantitativa metoder som främst fokuserar på mätbara data (Ahrne & Svensson, 2015).

5.2 Kvalitativa intervjuer

För att ta reda på vad förskollärarna och rektorerna har för tankar kring ateljéns utformning i förhållande till fysisk miljö och tillgänglighet av material/materialets tillgänglighet valdes semistrukturerade intervjuer. I intervjuerna deltog båda två och turades om med att ställa frågor. Intervjuerna genomfördes enskilt med en deltagare åt gången.

Röstinspelning användes som ett verktyg för att samla in vår empiri. Verktyn som användes var röstinspelning i zoom och appen röstmemo. Efter genomförda intervjuer transkriberades materialet i molntjänsten Office 365 från Microsoft, som Högskolan i Halmstad har ett personuppgiftsbiträdesavtal med. Användningen av ljudinspelningar kan vara ett bra hjälpmedel, för att hålla kvar så mycket information som möjligt som annars försvinner efter själva intervjusituationen (Bjørndal, 2018).

5.3 Urval och deltagare

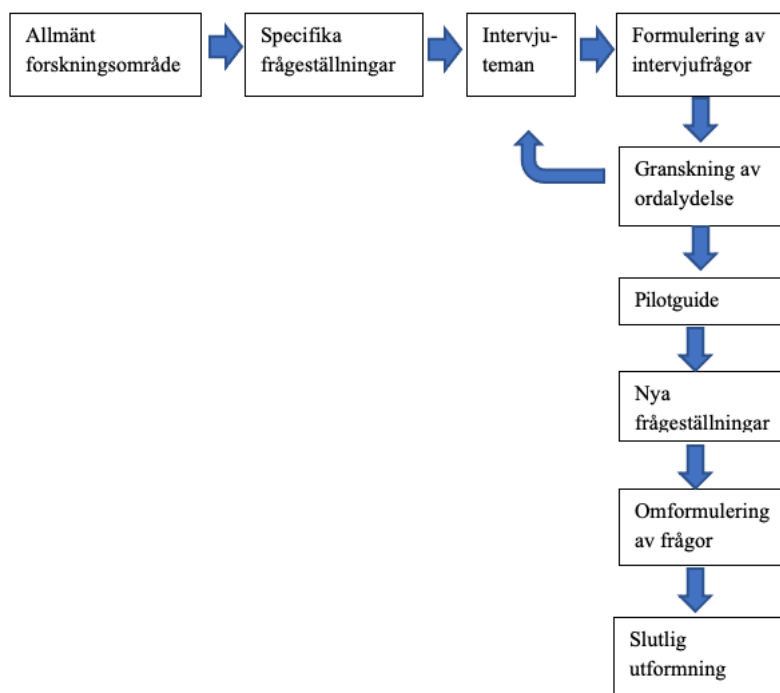
Studie utgår från ett strategiskt och målinriktat urval, där urvalet inriktat sig mot förskollärare och rektorer. Urvalet att intervjua förskollärare och rektorer i studien valdes för att undersöka hur förskollärare och rektorer samarbetar och resonerar kring utformningen av den fysiska miljön i förskolors ateljéer.

I studien kom deltagarna från sex olika kommuner. Rektorerna som deltog kom från fyra olika kommuner och förskollärarna som deltog kom från fem olika kommuner. Sammanlagt deltog fyra rektorer och fem förskollärare, samtliga var kvinnor.

5.4 Genomförande

Studien föregicks av en pilotstudie där två förskollärare deltog. Före pilotundersökningen skapades en intervjuguide (se bilaga 2). Efter genomförandet av pilotstudien och utvärdering av intervjuguiden skapades nya frågor (se bilaga 3) som blev den slutgiltiga intervjuguiden.

Intervjufrågorna utformades utifrån tabellen nedan:

Figur 1: Hur man utformar frågor i en intervjuguide utifrån Bryman (2018).

För att kunna genomföra studien skickades informationsbrev ut till 13 rektorer och 31 förskollärare, i sex olika kommuner via e-post, med ett bifogat informationsbrev och samtyckesblankett. Insamlingen av samtyckesblanketter skedde via e-post precis innan vår bestämda zoomträff.

Intervjuerna ägde rum under en veckas tid via digitala zoommöten. Intervjuerna pågick allt ifrån 10 minuter till 20 minuter. Innan intervjun informerades deltagarna om att intervjun skulle spelas in. Varje intervju började med att deltagarna fick berätta om vilka de är och vad de hade för yrkesroll. När det var dags för intervjufrågorna turades vi om med att ställa varsin fråga. Under intervjuerna noterades det att ibland behövdes inte alla frågor ställas eftersom respondenten redan hade svarat på samma fråga tidigare under samtalet. Samtliga intervjuer avslutades med att ställa en fråga om hur de såg på samarbetet kring utformningen av ateljén. Efter den första intervjun insåg vi att det fanns flera frågor i vår intervjuguide som hade samma innebörd. För att tydligare kunna besvara studiens syfte och frågeställningar, valde vi att ta bort några av dessa frågor (se bilaga 3).

5.5 Etiska ställningstaganden

Denna studie utgick från Vetenskapsrådets fyra huvudkrav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002). För att få samtycke av deltagarna i studien skickades samtyckesblanketter ut till förskollärare och rektorer på förskolorna (se bilaga 1). När insamlingen av samtyckesblanketterna skett, började insamlingen av empirin. De deltagare som valde att delta har själva fått bestämma över sin medverkan och fick avsluta när de själva ville.

Informationskravet innebär enligt Vetenskapsrådet (2002) att deltagarna får information från forskarna om studiens syfte och vad det är som ska undersökas. Informationskravet uppfylldes på så vis när deltagarna fick information innan intervjun påbörjades (se bilaga 1). För att kunna uppfylla konfidentialitetskravet avidentifieras deltagarna i studien. Enligt Vetenskapsrådet (2002) ska materialet hanteras på ett vis så att obehöriga inte kan identifiera vilka som deltagit. I studien avidentifieras deltagarna och benämns som förskollärare ett till fem och rektor ett till fyra. Vetenskapsrådet belyser även att förvaringen av materialet ska försvaras så inte obehöriga kommer åt det. Nyttjandekravet uppfylldes på det sättet att materialet användes enbart till studien.

5.6 Validitet och reliabilitet

Validitet innebär att undersökningen verkligen har tagit reda på det som är syftet. För att den ska gälla måste det finnas möjligheter att styrka att det som studerats är relevant för studiens forskningsfrågor och syfte. Validiteten i studien stärks genom att kvalitativa intervjuer med fem förskollärare och fyra rektorer är en relevant metod för att kunna besvara frågeställningarna. Genom att en pilotstudie gjordes stärktes validiteten ytterligare eftersom

intervjufrågorna konkretiserades ytterligare för att anpassas efter syfte och frågeställningar (Bryman, 2018).

I en kvalitativ undersökning kan det vara problematiskt att få likadant resultat vid upprepning, på grund av att forskarna kan tolka saker annorlunda. I föreliggande studie är det viktigt att undersökningen utförs noggrant för att få en god reliabilitet. Reliabiliteten i studien ökade genom att två personer tog del av och kodade empirin. Bryman (2018) beskriver att när två personer tar del av och kodar empirin ökar reliabiliteten för studien.

6 Analysmetod

I studien har en tematisk analys, utformad av Braun och Clarke (2006), använts för en anpassbar och pålitlig analys av empirin. En tematisk analys är en kvalitativ analysmetod som används för att identifiera, analysera samt beskriva teman i den insamlade empirin. Empirin analyserades i fem steg. För att få en tillförlitlig analys behöver alla stegen fullföljas, däremot behöver stegen inte följas till punkt och pricka, utan en viss flexibilitet kan förekomma (Braun & Clarke, 2006; Bryman, 2018). De fem stegen kommer att förklaras med hjälp av exempel ur empirin.

Fas ett – Bekanta sig med data

Den första fasen handlar om att bekanta sig med den insamlade empirin, i detta steg görs en överblick, sammanställning och tolkning av den insamlade empirin (Braun & Clarke, 2006). För att bekanta oss med den insamlade empirin transkriberades ljudfilerna skriftligt på datorn. Detta gjordes genom att noggrant lyssna på ljudfilerna och skriva ner vad som sades av oss och respondenterna. Genom att ljudfiler användes kunde materialet granskas flera gånger, genom att pausa och spola tillbaka för att ordagrant få ner det som sades. Dock behöver den som transkriberar materialet tänka på att ljudupptagningen kan ha blivit fel eller att vi som transkriberar materialet kan höra fel (Bryman, 2018).

Fas två – Generalisering av initiala koder

Den andra fasen handlar om att ta fram initiala koder på ett organiserat sätt. Empirin kodas på en grundnivå för att skapa en innebörd för den som analyserar (Braun & Clarke, 2006). Under denna fas växte alla koder fram, även koder som inte upplevdes som relevanta vid tillfället men som uppenbarade sig längre fram i processen. Transkriberingen av de kvalitativa intervjuerna kodades var för sig.

Fas tre – Sökning efter teman

Den tredje fasen handlar om att sortera in det kodade datamaterialet till bredare teman. Här görs en analys av koderna för att se vilka teman som passar med varandra; vissa koder kan bilda huvudteman medan andra kan bilda underteman (Braun & Clarke, 2006). I fas tre gjordes en analys av koderna där de kategoriserades in i möjliga underteman. Koderna skrevs först ut separat och delades in i olika kategorier utifrån innehållet. Därefter vidareutvecklades en sortering av koderna för att upptäcka eventuella underteman. Koderna som togs fram i föregående steg grupperades in i två underteman.

Fas fyra – Granskning av teman

Den fjärde fasen handlar om att granska de teman och underteman som uppkommit i föregående fas. Namnen för teman ska fånga upp stora delar av empirin och ge goda insikter om empirin (Braun & Clarke, 2006). De två underteman som togs fram i steg tre fastställdes efter granskning.

Fas fem – Definiera och namnge teman

I den femte fasen ska varje undertema identifieras och skrivas ner detaljerat (Braun & Clarke, 2006). Efter att två underteman identifierats växte ett huvudtema fram. Huvudtemat och de två underteman kontrollerades gentemot empirin för att garantera att de stämde överens med studiens syfte och frågeställningar. Huvudtemat som identifierades var *Ateljéns betydelse för barns lärande*. De två underteman som identifierades var: *tillgänglighet i ateljéns utformning* och *samarbete mellan förskollärare och rektorer kring ateljéns utformning*.

7 Resultat och analys

Under denna rubrik kommer resultatet av de kvalitativa intervjuerna med förskollärare och rektorer att redogöras för. Studiens syfte är att undersöka hur förskollärare och rektorer samarbetar och resonerar kring utformningen av den fysiska miljön i förskolors ateljéer. I följande presenteras resultatet med tillhörande analys baserat på utdrag från empirin utifrån huvudtemat *Ateljéns betydelse för barns lärande* samt underteman *Tillgänglighet i ateljéns utformning* och *Samarbete mellan förskollärare och rektorer kring ateljéns utformning*.

7.1 Ateljéns betydelse för barns lärande

Under det här huvudtemat presenteras utdrag från empirin som lyfter fram ateljéns betydelse för barns lärande.

7.1.1 Tillgänglighet i ateljéns utformning

Förskollärarna och rektorerna beskriver vikten av att skapa tillgänglighet i utformningen av ateljén. Detta genom att undersöka vad som är av intresse hos barnen och därefter anpassa rummet utifrån det. I följande citat framgår det hur förskollärare två beskriver vad en ateljé är för henne.

En ateljé är ett ställe där det mesta finns tillgängligt för barnen. Där det är olika material som man kan använda för att skapa med. Vi pratar mycket om hundraspråkigheten och estetiska uttrycksformer. För att barnen ska få ge uttryck för dem och pröva på dem. Då behöver vi ha en ateljé där vi har tillgängligt material. Där barnen själva kan ta det och faktiskt vara självständiga - Förskollärare två.

Citatet handlar om vikten av att skapa tillgänglighet i utformningen av miljön och en välkomnande miljö i den fysiska ateljén på förskolor. Ateljén är en plats där barnen kan uttrycka sig och utforska olika material och konstnärliga former. Det är betydelsefullt att ha tillgängligt och varierat material för barnen att använda. Ateljén bör vara en plats där barnen kan vara självständiga och välja vad de vill göra.

Men vi kämpar för att kunna ha fler saker fram och mer material och få göra det mer tillgängligt. Utrymmet är ett problem också. Vi har inte tillräckligt mycket hyllor där barnen ser vad som finns. Därför har vi satt upp mycket bilder som stöd för att barnen ska veta vad som finns på vilka platser och hyllor. Så att de kan få inspiration genom det - Förskollärare ett.

Dessutom framhäver citatet ovanför vikten av ett tillåtande och uppmuntrande förhållningssätt från pedagogerna för att utnyttja ateljén och dess resurser. Men vissa av respondenterna nämnde också behovet av förbättringar i ateljéns design och funktionalitet för att bättre passa dess syfte. Förskollärare fyra beskriver i följande citat hur hon ser på begreppet tillgänglighet.

”Tillgänglighet för mig är när allting finns framme. Så att barnen kan se det själv och på deras nivå – Förskollärare fyra.”

I detta citat framkommer det att tillgänglighet av material på en nivå som är lättillgänglig för barnen att se och använda själva i ateljén har en avgörande betydelse för barns lärande. Att barnen själva kan upptäcka vad för material som finns i rummet, bidrar till att det blir tillgängligt för barnen att bruka. I följande citat beskriver rektor tre vidare vad ”tillgänglighet” är för henne och vad syftet är med begreppet tillgänglighet.

”Det är också så att tillgängligt kan vara att jag som barn når materialet. Tillgänglighet är väl egentligen någonting som gör att jag som ska bruka rummet förstår vad rummet ska användas till – Rektor tre.”

Detta citat handlar om betydelsen att göra den fysiska miljön tillgänglig för barnen. Att materialet ska vara tillgängligt i nivå med barnens längd och att de ska förstå hur rummet ska användas. I följande citat beskriver rektor fyra hur begreppen tillgänglighet och tillåtande förhållningssätt hänger samman med utformningen av ateljén.

Man tänker en tillgänglig miljö där vi har material framme där barnen själva aktivt kan välja vad de vill göra. Det är lockande, inspirerande där man går och plockar saker och kan starta den här aktiviteten. Så önskar jag att en förskolemiljö ska vara. Men för att det ska fungera så måste man ju som pedagog ha ett tillåtande förhållningssätt. Och att det också är okej att plocka fram saker, att saker blandas, att det möts - Rektor fyra.

Citatet handlar om betydelsen att ha ett tillåtande förhållningssätt för att kunna skapa en tillgänglig fysisk miljö. Att ateljén bör ha olika material tillgängliga för barnen att använda för att kunna uttrycka sig på olika sätt. Genom att låta barnen själva vara med att välja och använda materialen kan de känna sig självständiga och ha kontroll över sin inläring. Ateljén är även en plats där de vuxna ska uppmuntra barnen att utforska och prova på olika uttrycksformer, vilket är vad tillgänglighet och tillåtande handlar om.

7.1.2 Analys av tillgänglighet i ateljéns utformning

Förskollärarna resonerar kring vikten av tillgänglighet utifrån ateljéns utformning. Enligt dem handlar tillgänglighet om både materialet och möblerna i den fysiska miljön, men även betydelsen av att barnen själva ska kunna använda rummet. Materialet som är tillgängligt i rummet kan hänvisas till artefakter, som barnen använder sig av för att mediera ny kunskap. Detta kan kopplas till vad förskollärare två berättar om att det ska finnas olika slags material tillgängligt, och som kan relateras till begreppet mediering, att tillgänglighet av materialet är avgörande för barns lärande. När artefakter är otillgängligt för barn så blir de beroende av någon vuxen. Detta kan även relateras till Reggio Emilia-pedagogiken som betonar exempelvis vikten av att skapa en välkomnande och tillgänglig miljö för barnen att utforska och uttrycka sig på olika sätt. Reggio Emilia-pedagogiken fokuserar på att ge barnen möjlighet att utforska sin kreativitet och självständighet genom att använda olika material och uttrycksformer. En viktig princip i Reggio Emilia-pedagogiken är att miljön ska fungera som en tredje pedagog, där den fysiska miljön är utformad för att uppmuntra barnens lärande och utforskande.

Rektor fyra pratar om att begreppen tillgänglighet och tillåtande förhållningssätt hänger samman. Hon menar att för att miljön ska vara tillgänglig för barnen bör de vuxna ha ett tillåtande förhållningssätt för annars är den inte tillgänglig för barnen. En tolkning kan vara att när barnen

inte får använda vilket material de vill utan en vuxen närvarande, handlar det om tillåtandet från de vuxna. Detta gör att rummet inte är tillgängligt för barnen, vilket leder till att de begränsas och rummets syfte försvinner. Detta kan relateras till begreppen appropriering och scaffolding, eftersom de vuxna kan delge barnen ny kunskap om materialet och rummet, vilket kan leda till att barnen approprierar den nya kunskapen. De vuxna kan på så vis stötta barnen till en början med det nya materialet och sedan välja att gå undan när det inte behövs längre. En tolkning kan vara att rektor fyra menar att rummet ska vara en tillgänglig och tillåtande miljö för barnen och inte de vuxna. Att de vuxna kan bidra med ny kunskap och stöttning kring materialet om det är en tillgänglig och tillåtande miljö.

Det handlar bara om att de vuxna ska våga vara tillåtande och erbjuda nytt material i rummet, som är tillgängligt för barnen så att barns lärande gynnas, vilket i sin tur kan leda till ett lärande hos barnen. Detta kan relateras till Säljös (2022) definition av mediering via artefakter. Genom att barnen erbjuds artefakter i ateljén i form av olika slags material approprierar de ny kunskap. För att det ska vara möjligt behövs de i ateljén vara en tillgänglig miljö.

7.1.3 Samarbetet mellan förskollärare och rektorer kring ateljéns utformning

I denna studie är syftet att undersöka hur förskollärarna och rektorena beskriver samarbetet i arbetet med utformningen av ateljén. I intervjuerna med förskollärarna kom det fram olika tankar kring hur delaktiga deras rektorer var i arbetet med utformningen av ateljén. Förskollärare två förklarar hur hon inte hade velat att rektorn ska vara mer involverad än vad hon redan var. Hon uttrycker att någonstans måste rektorn lita på det de gör och att det är det bästa för både barnen och verksamheten samt att det finns ett förtroende för dem. Förskollärare tre uttrycker också att rektorn inte är delaktig i arbetet med ateljén, utan överlämnar det till dem som pedagoger och litar på vad de gör. I följande citat framgår det hur förskollärare fyra ser det ur ett annat perspektiv:

Nej, jag tycker inte att hon är delaktig precis i det arbetet. Det skulle väl vara bra om hon hade varit det. Man skulle kunna få hennes intresse för att få pengar eller tid eller möjlighet att ha en ateljé i huset. Om inte alla har en på sin avdelning - Förskollärare fyra.

I detta citat handlar det om att förskollärare fyra uttrycker att hon skulle uppskatta ett mer nära samarbete med rektorn kring ateljén. Samtidigt som förskollärare två och tre menar på att rektorn inte behöver vara mer delaktig, utan snarare ha ett förtroende för dem. Vidare beskriver förskollärare ett att

deras rektor är närvarande på många sätt. I just ateljén är hon inte så delaktig utan hon är mer med och bestämmer vart budgeten ska gå, till exempel hur mycket de får till avdelningarna och ateljéerna. Ur det perspektivet är hon delaktig, förklarar förskollärare ett; hon berättar även att rektorn besöker förskolan flera gånger i veckan och diskuterar med pedagogerna hur det ser ut i ateljén. Rektorerna har även de olika tankar kring hur de ser på sin delaktighet i arbetet med utformningen av ateljén. Rektor två förklarar sin syn på hur hon är delaktig i utformningen av ateljén på hennes förskolor, vilket beskrivs i följande citat:

Jag har försökt säga saker och tipsa och styra inköp till att det inte bara vara så här halvfärdigt. Utan att det också krävs att vi har sådana grundläggande saker som garn, nålar, väv, att man kan sy, gips, flörtkolor. Sådant som jag upplever ska finnas på en förskola - Rektor två.

Rektor tre beskriver hur hon kan vara med och påverka utformningen av ateljéerna på sina förskolor. Hon berättar att på ett och ett halvt år har det skett en förändring. Materialet har på vissa av förskolorna flyttats ner och börjat komma fram och de har börjat tänja på gränserna. I följande citat beskriver rektor tre hur hon kan vara med och påverka sina medarbetare:

Jag tänker att mitt jobb nu är att leda mina medarbetare. Jag kan peka med hela handen men jag tänker att det inte riktigt är mitt ledarskap. Ska jag få med alla på tåget eller båten eller vad man nu väljer att säga. Så tänker jag att man behöver plantera frön. Så här skulle man kunna göra. Och också hjälpa dem på vägen och tänka att det här är en process för att det ska bli deras. Jag behöver fylla på med kunskap hos mina medarbetare - Rektor tre.

Rektor ett berättar om hur hon har kompetensutvecklingsdagar kring de estetiska uttrycksformerna för sina medarbetare. Hon menar att det är hennes sätt att komma in och påverka pedagogerna i utformningen av ateljén. Hon förklarar att det är hennes sätt att mata dem med inspiration eftersom hon själv inte står i ateljén och håller i undervisning. Rektor fyra berättar också om att hon har kompetensutveckling för sina pedagoger, så att de ska få möta nytt material och få lära sig nya tekniker. Hon anordnar också workshops så att pedagogerna ska få en inblick i hur de kan fungera i en ateljé.

7.1.4 Analys av samarbetet kring ateljéns utformning

Förskollärarna och rektorerna beskriver hur de strävar efter att anpassa rummet och materialet i ateljén efter barnens intressen och behov för att skapa en tillgänglig miljö. Rektorer betonar också vikten av ett tillåtande förhållningssätt från sina anställda för att uppmuntra barnen att utforska och

prova på olika uttrycksformer. Detta är i linje med Reggio Emilia-pedagogikens syn på att barnens självständighet och kreativitet bör uppmuntras och stödjas genom en väl utformad miljö och ett tillåtande förhållningssätt från vuxna. Förskollärarna beskriver samarbetet med rektorerna ur ett perspektiv medan rektorerna beskriver det ur ett annat perspektiv. Förskollärare två berättar att hon inte vill att rektorn ska vara mer delaktig men hos förskollärare tre och fyra handlar det mer om att rektorn inte var delaktig i utformningen. Förskollärarna upplevde att de uppskattade att rektorn litade på att det som de gjorde var det bästa för barnen. Samtidigt som de uttrycker att om de skulle vilja ha stöttning i utformningen så kan de vända sig till rektorn.

Ur rektorernas perspektiv upplever de att de inte är delaktiga i utformningen på det sättet. Men i intervjuerna har vi kunnat se att de är med och påverkar inköpen av material och möbler i ateljén. Rektorerna uttrycker i stället att de är delaktiga genom att erbjuda workshops och kompetensutvecklingsdagar. Detta kan relateras till begreppet scaffolding på grund av att rektorerna stöttar förskollärarna i utformningen av ateljén. Det skapar även förutsättningar för att förskollärarna approprierar ny kunskap att använda i sin undervisning och i utformning av ateljéerna. I samarbetet syns det att alla i en gemenskap har en röst och att de aktivt bidrar till ateljéns utveckling och förändring, vilket relateras till begreppet delaktighet.

8 Diskussion

I detta avsnitt presenteras två diskussioner: resultatdiskussion och metoddiskussion. I resultatdiskussionen kommer studiens resultat och analys att diskuteras i relation till tidigare forskning och det teoretiska ramverket som studien bygger på. I metoddiskussionen kommer metoden som används i studien att sättas i relation till studiens tillförlitlighet. Här kommer metoden att diskuteras, kritiseras och argumenteras för att bedöma dess styrkor och svagheter.

8.1 Resultatdiskussion

Syftet med studien har varit att undersöka hur förskollärare och rektorer samarbetar och resonerar kring utformningen av den fysiska miljön i förskolors ateljéer. Studiens frågeställningar har varit: *Hur resonerar förskollärare och rektorer kring materialets tillgänglighet i utformningen av den fysiska miljön i ateljén?* Och *Hur ser förskollärarna och rektorerna på samarbetet kring utformningen av den fysiska miljön i ateljén?*

Resultatet visar att samtliga respondenter anser att ateljéns är en viktig plats för barns lärande och utveckling. I detta lyftes materialets tillgänglighet fram som ytterst centralt. En förskollärare uttrycker att ateljén är ett ställe där material ska vara tillgängligt för barnen och att de ska kunna vara självständiga i miljön. Detta kan relateras till Häikiö (2007) som definierar att material som är tillgängligt och ligger framme för barn, skapar förutsättningar för kvalitén i skapandet. Detta kan även relateras till Braxell (2011) som belyser att ju mer material som finns tillgängligt i en ateljé, desto mer kunskap får barnen, vilket ökar deras möjligheter i att kunna uttrycka sig. Tillgänglighet av material visade sig vara avgörande för barnens lärande, uttrycker en annan förskolelärare. För henne handlar tillgänglighet om att barnen själva kan bruka materialet och se var materialet finns. Häikiö (2007) menar att tillgänglighet av material är betydelsefullt för barns självständighet och skapande. Häikiö (2007) beskriver även att barn ska kunna gå in i ett rum och förstå rummets utformning samt att barnen ska kunna vara självständiga och kompetenta. En förskollärare berättar att de hade satt upp bilder i ateljén för att göra miljön tillgänglig för barnen, vilket kan relateras till Braxell (2011) som beskriver att det är betydelsefullt att miljön är tilltalande, genom att miljön är tilltalande för barnen blir miljön på så vis mer tillgänglig för barnen. Vilket förskolläraren gör genom att sätta upp bildstöd på väggarna för att tydligt visa var materialet finns. Tillgänglighet och tillåtande hängde samman i utformningen av ateljén, eftersom tillåtande av materialet möjliggör tillgängligheten i den fysiska miljön. Tillåtandet visar på vad förskollärarna och rektorer har för tilltro till barnens förmågor, när det kommer till vilket material som finns tillgängligt. Detta kan relateras till Braxell (2011) som belyser att placeringen och presentationen av material i miljön synliggör pedagogers barnsyn samt tilltro till barnens förmågor.

Genom att förskollärarna och rektorerna uttrycker att de arbetar med att göra ateljéerna tillgängliga för barnen möjliggör de att barnen får tillgång till artefakter som medierande verktyg. Detta kan relateras till Säljö (2022) som lyfter fram att människor medierar när de använder sig av artefakter för att förstå sin omgivning och agera i den. Enligt Säljö (2022) innebär mediering att det som finns tillgängligt i den fysiska miljön och sociala miljön, har en påverkan på hur människor ser på saker och hur de väljer att agera, i detta fall hur barnen väljer att bruka det tillgängliga materialet. Genom intervjuerna som genomfördes, framgick det att tillgängligheten av material i förskolornas ateljé har en stark påverkan på barnens lärande. Detta var på grund av att olika material hade olika betydelser och kunde användas på olika sätt för att stödja barnens lärande och utveckling. Därför blev placeringen av materialet också betydelsefullt för att främja barnens lärande, eftersom det kunde påverka hur tillgängligt och användbart materialet var för barnen. Detta styrks även av Lims forskning (2004) som visar att när

barn får tillgång till rikligt material är de mer kapabla att utveckla konstnärliga färdigheter, som är nödvändiga för ett högre symboliskt uttryck.

Reggio Emilia-pedagogiken betonar betydelsen av att ge barn möjlighet att utforska och uttrycka sig genom olika konstnärliga uttrycksformer. I resultatet beskriver förskollärarna och rektorerna hur de arbetar med att utveckla ateljéerna, vilket är en central del av Reggio Emilia-pedagogiken. Utifrån Reggio Emilia kan de bidra med att ge insikter om hur barnens lärande, kreativitet och estetiska förmågor kan främjas genom samarbete mellan förskollärarna och rektorerna. Detta styrker Braxell (2011) som beskriver de tre pedagogerna, de två första är barn och pedagoger och den tredje pedagogen är miljön. Rektorerna uttrycker att tillgänglighet innebär att barnen själva ska kunna bruka miljön och vara självständiga i rummet. Braxell (2011) menar för att miljön ska fungera som en tredje pedagog enligt Reggio Emilia-pedagogiken behöver den vara utformad så att den attraherar barnen och tillhandahåller utmaningar för dem. En tolkning kan vara att det är rektorn som tillhandahåller förskollärarna med ny kunskap genom till exempel workshops och kompetensutvecklingsdagar. Samarbetet mellan förskollärarna och rektorerna ser olika ut på förskolorna, men de har varit överens om att miljöns utformning har en avgörande betydelse. Att deras olika syn på utformningen av ateljén påverkar deras verksamhet. Ur ett sociokulturellt perspektivet kan detta förklaras med att de fått en förståelse för de sociala och kulturella faktorer som påverkar lärandet och utvecklingen hos barnen.

8.2 Metoddiskussion

I studien har en kvalitativ forskningsmetod med semistrukturerade intervjuer använts. Intervjuerna åstadkom att förskollärarnas och rektorernas synsätt, beskrivningar och tankar synliggjordes. Studien har bidragit med en inblick i hur förskollärare och rektorer resonerar kring tillgänglighet av material i ateljén och hur de ser på samarbetet med varandra. Ahrne och Svensson (2015) skriver att i en kvalitativ metod ligger fokuset på att undersöka hur, vad och varför människor agerar på ett visst sätt. Innan genomförde av intervjuerna gjordes en pilotstudie för att se vilka frågor som fungerade och vilka som inte fungerade. Pilotstudie möjliggjorde att vi kunde göra ett urval av våra frågor för att verkligen få svar på våra frågeställningar. Intervjuerna ägde rum via digitala möten, via zoom för att öka chansen till att delta i studien. Valet att ha digitala möten möjliggjorde att vi fick ta del av flera kommuner och möjligheterna till att delta ökade. Vi upplever inte att de digitala mötena påverkade studiens resultat negativt, på grund av att vi inte fokuserade på hur deras miljöer såg ut utan vi ville ta

redo på hur de arbetar med ateljén, vad de gör i ateljén och varför de gör som de gör.

För att samla in empirin användes ljudinspelning som dokumentationsverktyg. Att använda sig av ljudinspelningar kan vara gynnsamt eftersom mängden som hinner dokumenteras blir större och kan bli mer ingående. Bjørndal (2018) menar däremot att vid ljudinspelning kan bakgrundsljud leda till störmoment eller svårigheter vid transkribering. Samtliga intervjuer spelades in för att sedan transkriberas. Genom att vi använde oss av ljudinspelning kunde vi gå tillbaka och lyssna för att verkligen höra vad som sades. Bjørndal (2018) menar att ljudinspelning är ett bra hjälpmedel för att hålla kvar så mycket av informationen som möjligt som annars försvinner efter intervjusituationen. Ljudinspelning som metod gav oss den viktigaste empirin från förskollärarna och rektorerna, nämligen deras resonemang kring materialets tillgänglighet. Transkriberingarna av ljudinspelningarna som samlades in utgjorde vårt empiriska material (Bryman, 2018).

9 Slutsats

Studien har undersökt hur förskollärare och rektorer samarbetar och resonerar kring utformningen av den fysiska miljön i förskolors ateljéer. Studiens slutsats visar att genom att skapa en tillgänglig miljö och tillhandahålla tillgängligt material kan man skapa förutsättningar för barns självständighet. Dessa möjligheter spelar en viktig roll för barnens lärande då de ges möjlighet att undersöka och uttrycka sig genom olika uttrycksformer. Ett samarbete mellan förskollärarna och rektorerna har för det mesta visat sig ha en positiv inverkan i utformningen av ateljén, eftersom rektorn stöttar dem genom workshops och kompetensutvecklingsdagar. I vissa av fallen har samarbetet visat sig ha en neutral inverkan i utformningen av ateljén, eftersom vissa förskollärare uttryckt att de vill att rektorn ska ha förtroende till deras kompetens. De utvecklingsmöjligheter som kan växa fram i samarbetet kan vara att få mer material till ateljén eller ett utrymme för skapande, för att på bästa möjliga vis skapa utrymme för barns lärande genom olika estetiska uttrycksformer.

10 Didaktiska implikationer

Studien har gett en inblick i hur förskollärare och rektorer resonerar kring ateljéns betydelse för barns lärande. Om barn hade fått vara med och utforma ateljéns fysiska miljö hade den utformats utifrån barnens nivåer, vilket hade varit gynnsamt för barns kreativitet i de olika estetiska uttrycksformer och självständighet. I studien har fem förskollärare och fyra rektorer intervjuats vilket har gjort att vi har analyserat deras ord. Förskollärarna och rektorerna samarbetar för att skapa en tillgänglig fysisk miljö i ateljéerna. Förskollärarna är med och bygger upp den fysiska miljön i ateljén och tillgodogör vilket material som tillgängligt i ateljéerna, medan rektorerna ser till att vägleda pedagogerna och ge dem nya sätt att tänka på för att skapa en ateljé för barnens lärande.

Studien kan bidra med kunskap om att ateljén är en betydelsefull plats för barn att utveckla ett lärande i. Med studien vill vi belysa vikten av att ha tillgängligt material i ateljén. Eftersom de estetiska uttrycksformer som barn får möta i ateljén kan bidra till ett lärande för barn, eftersom de får stöta på nytt material och redskap att använda sig av. På grund av det är det betydelsefullt att förskollärare och rektorer strävar efter att skapa en tillgänglig miljö i ateljén med material som är synligt och tillgängligt för barn. Studien kan förhoppningsvis bidra till en förståelse för materialets tillgänglighet i ateljén i förskolan. Genom studien kan även andra förskoleverksamheter få en inblick i hur andra resonerar och samarbetar kring ateljén på sina förskolor.

11 Vidare forskning

Förslag på vidare forskning skulle kunna vara att studera hur förskollärare och rektorer ser på de hundra språken ur ett Reggio Emilia-perspektiv. Detta för att se hur de ser på barns hundraspråkighet i förhållande till begreppet tillgänglighet. Ett annat förslag på vidare forskning hade varit att kombinera intervju och observation som en metod. Genom att först intervjua för att få reda på hur de resonerar och att därefter göra en observation på hur tillgängligt materialet i rummet egentligen är för barnen.

Referenslista

- Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. (2., [utök. och aktualiserade] uppl.) Liber
- Björklid, P. (2009). *Lärande och fysisk miljö en kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola*. Johanneshov: TPB.
- Bjørndal, C,R,P. (2018). *Det värderande ögat observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Johanneshov: MTM.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, Volume 3:2, 77–101. Doi: 10.1191/1478088706qp063oa
- Braxell, S (2011). *Skapande barn- att arbeta med bild i förskolan*. Lärarförlaget.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (Tredje upplagan). Liber.
- Cutcher, A. & Boyd, W. (2018). Preschool Children, Painting and Palimpsest: Collaboration as Pedagogy, Practice and Learning. *The International Journal of Art & Design Education*. Volume 37:1, p.53-64. DOI: <https://doi.org/10.1111/jade.12113>
- Häikiö, T (2007). Barns estetiska läroprocesser. Ateljerista i förskola och skola. (Doktorsavhandling) Göteborgs universitet.
- Johansson, E. (2005). *Möten för lärande pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. TPB.
- Lim, B. Y. (2004). The Magic of the Brush and the Power of color: Integrating Theory into Practice of Painting in Early Childhood Settings. *Early Childhood Education Journal*, 32:2, 113-119. DOI: <http://dx.doi.org.ezproxy.bib.hh.se/10.1007/s10643-004-1077-5>
- Nordin-Hultman, E (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. (Doktorsavhandling) Liber.
- Pramling Samuelsson, I., Asplund Carlsson, M., Olsson, B., Pramling, N. &

- Wallerstedt, C. (2015). *Konsten att lära barn estetik: en utvecklingspedagogisk studie av barns kunnande inom musik, poesi och dans*. (3. uppl.) Studentlitteratur
- Sheridan, S., Pramling Samuelsson, I. & Johansson, E. (red.) (2009). *Barns tidiga lärande: en tvärsnittsstudie om förskolan som miljö för barns lärande*. Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan Lpfö18*. Stockholm: Skolverket.
- Strong-Wilson, T. & Ellis, J. (2007). Children and Place: Reggio Emilia's Environment As Third Teacher. *Theory Into Practice*. 46:1, 40-47. <https://doi-org.ezproxy.bib.hh.se/10.1080/00405840709336547>
- Säljö, R. (2022). *Lärande: en introduktion till perspektiv och metaforer*. (Andra upplagan). Gleerups.
- Vetenskapsrådet, S. (2002). Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. *Vetenskapsrådet*. Hämtad 2023-04-06 från https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf
- Wallin, K., Mæchel, I. & Barsotti, A. (1981). *Ett barn har hundra språk: om skapande pedagogik på de kommunala daghemmen i Reggio Emilia, Italien*. Utbildningsradion.
- Åberg, A. & Lenz Taguchi, H. (2018). *Lyssnandets pedagogik*. Liber.

Bilagor

Bilaga 1 Informationsbrev samt samtyckesblankett för deltagarna

Information till dig som ska delta i intervjuerna som genomförs av studenter under utbildning

Hej, våra namn är Ebba Lind och Cornelia Harrysson och vi är förskollärarstudenter från Högskolan i Halmstad. Vi studerar nu vår sista termin på förskolläraryrket där vi för tillfället skriver vårt examensarbete. Du är inbjuden att delta i en studie om kvalitativa intervjuer kring materialets tillgänglighet i förskolors ateljéer med förskollärare och rektorer. Intervjuerna kommer att ske enskilt med studenterna och samtalet kommer till att spelas in. Möjlighet till att göra intervjuerna på plats erbjuds samt via ett digitalt möte via zoom.

Studien genomförs som en del i vår utbildning, inom kursen Examensarbete för förskollärare 15hp UV6030 vid akademien för lärande, humaniora och samhälle vid Högskolan i Halmstad. Ansvarig lärare är Jonnie Eriksson, som nås via mejl jonnie.eriksson@hh.se.

I studien kommer dina personuppgifter behandlas enligt ditt samtycke och enligt kraven i dataskyddsförordningen. Ditt deltagande i studien är helt frivilligt och du kan när som helst ta tillbaka ditt samtycke utan att ange orsak. Du kan också när som helst begära att få en kopia av dina personuppgifter.

Materialet och personuppgifterna kommer att behandlas i molntjänsten Office 365 från Microsoft, som Högskolan i Halmstad har ett personuppgiftsbiträdesavtal med. Endast vi och våra lärare kommer ha tillgång till dina personuppgifter. De personuppgifter vi kommer att behandla är: Namn och befattning. Dina personuppgifter kommer att raderas när examensarbetet är godkänt.

Personuppgiftsansvarig för studien är Högskolan i Halmstad, som nås via registrator@hh.se eller 035-16 71 00. Övrig information om hur Högskolan hanterar personuppgifter, och dina rättigheter utifrån data skyddsförordningen, nås på www.hh.se/dataskydd. Har du frågor kan du också kontakta Högskolans dataskyddsombud, dataskydd@hh.se.

Med vänliga hälsningar

Ebba Lind och Cornelia Harrysson.

Ebba.lindh@hotmail.com, 0733-904546

Corny_hs@hotmail.com, 0706-361232

Kurs: Examensarbete förskolläraryrket

Akademi: Akademien för lärande, humaniora och samhälle, Högskolan i Halmstad.

Samtycke till deltagande i studien

Jag har fått information om studien angående kvalitativa intervjuer kring utformningen av den fysiska miljön i förskolors ateljéer.

Jag har fått information om att de uppgifter som samlas in om mig kommer att behandlas konfidentiellt, på ett sådant sätt att min identitet inte kommer att avslöjas för obehöriga.

Jag är medveten om att min medverkan är helt frivillig och att jag när som helst och utan närmare förklaring kan avbryta mitt deltagande.

Underskrift

.....

Namnförtydligande

.....

Ort och datum

Vänligen fyll i befattning:

Förskollärare

Rektor

Bilaga 2 Intervjufrågor innan pilotstudie

Berätta om dig själv:

Utbildning, erfarenheter:

Vad är skapande för dig?

Hur ser ditt ansvar för ateljén ut på din förskola?

Vad är en ateljé för dig?

Miljön

Varför ska man ha en ateljé?

Vad är ert syfte med en ateljé?

Om du får önska, hur ser en ateljé ut för dig?

Tillgänglighet

Vad är tillgänglighet för dig?

Hur använder du ateljén?

Vem använder den?

Hur gör ni för att bjuda in barn till ateljén?

Berätta vad barnen tycker om ateljén?

Material

Vad för material finns i er ateljé?

Är materialet tillgängligt för barnen?

Vilket material är tillgängligt för barnen?

Vad är viktigt att ha i en ateljé?

Vad arbetar ni med i ateljén och vilket material använder ni?

Bilaga 3 Intervjufrågor

Berätta om dig själv: Utbildning, erfarenheter, kommun

Vad är skapande för dig?

Vad är en ateljé för dig?

Miljön

Varför ska man ha en ateljé?

Vad har den för betydelse för barns lärande?

Tillgänglighet

Vad är tillgänglighet för dig?

Material

Vad är viktigt att ha i en ateljé?

Är materialet tillgängligt för barnen?

Vad för möbler och material finns i ateljén?

Hur ser du på egna kunskaper, upplever du att du har nödvändig kunskap för att utforma ateljén för främjandet av barns lärande?

Enskilda frågor till förskollärarna

Tycker du att rektorn är delaktig i utformningen av ateljé, om ja hur då? Om inte skulle du vilja att rektorn var mer delaktig?

Enskilda frågor till rektorer

Upplever du att du är delaktig när det kommer till ateljén eller överlämnar du det till förskollärarna? Workshop?